

International Journal of Social, Political and Economic Research

IJOSPER

ISSN: 2667-8810 (Online)

ijosper.uk

OPEN ACCESS

Original Article

Received Date: 22-01-2022

Accepted Date: 25-03-2022

<https://doi.org/10.46291/IJOSPERvol9iss1pp153-162>

Sözlükbirimlerin Ulusal-Kültürel Konotasyonları

Ayten BEYLEROVA

Doç. Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Nesimi Adına Dilbilimi Enstitüsü,
Email: ayten_beylerova@mail.ru

Özet:

Ulusal kimlik, her millete özgü milli düşünce, kültür, dil, din, tarih, vatanseverlik, milliyetçilik gibi kavramları içerir, yani ulusal kimliği, milletin maddi ve manevi kültürü temelinde şekillenir. Ulusal kimliğin bir parçası olan dil ve kültür birbiriyle yakından bağlantılı ve bağımlıdır. Kültür sadece toplumun geleneklerine, inançlarına ve tasavvurlarına değil, aynı zamanda dil ve konuşmaya da yansır. Düz anlamsal (denotatif) ve yan anlamsal (konotatif) yönler kendilerini dil birimleri anlamında gösterirler. Bazen farklı dillerde, belirli kelimeler aynı anlama, ancak farklı konotasyonlara sahiptir. Bu, ulusal kültürün özelliklerini yansıtır. Herhangi bir kelimenin konotasyonu, o kelimeyi kullanan milletlerin zihniyet ve kültürlerine bağlı olarak farklı şekillerde kendini gösterebilir. Örneğin, *kurt* kelimesinin farklı dillerde farklı konotasyonları vardır. Ruslar için *kurt*, kötü insanları temsil eder, ancak Türk halkları için en yüksek övgü, yenilmezlik, cesaret, korkusuzluk, özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik ile eş anlamlı, Türkçülüğün sembolü, eski Türklerin ana totemlerinden biri olarak olumlu bir çağrışıma (konotasyona) sahip olduğu gibi, aynı zamanda kurnaz bir insan, zulüm ve açgözlülük sembolü olarak da olumsuz bir çağrışıma sahiptir. Kanaatimizce “kurt” kelimesinin dilimizde olumsuz bir konotasyonla kullanılması, Rus dilinin daha sonraki dönemlerdeki etkisinden kaynaklanıyor olabilir. Çeçenlerde de “kurt” zoononimi olumlu anlamda kullanılır, çünkü Çeçenya'da kurt karakterine özel bir saygı duyulur ve ulusal bir sembolizm görevi görür.

Açar sözlər: Türkler, milli-kültürel, kültür, konotasyon, linguokültüroloji.

National-Cultural Connotations of Lexemes

Abstract:

National identity encompasses such concepts as national thought, culture, language, religion, history, patriotism, nationalism, i.e. the national identity is formed on the basis of the material and spiritual culture of the nation. The two concepts of national identity – language and culture – are closely linked and interdependent. Culture

is reflected not only in the traditions, beliefs, notions of society, but also in language and speech. Denotative and connotative aspects are manifested in the sense of linguistic units. Connotative semantics is closely related to language and society, language and thinking, language and culture. Sometimes in different languages certain words have the same meaning, but different shades of emotional and aesthetic meaning and association. This reflects the characteristics of national culture. Thus, the connotation of any word can manifest in different ways depending on the thinking, mentality and culture of the nation's using this word. For example, the word *wolf* has different connotations in different languages. The comparison of man with animals is universal, because when man observes the reality that surrounds him, he identifies similarities and differences between himself and some members of the animal world. *Wolf* means cruel and evil people for the Russian speakers, and for the Turkic peoples a synonym for the highest praise, invincibility, masculinity, fearlessness, freedom, independence and patriotism, the symbol of Turkism – as one of the main totems of the ancient Turks has an positive connotation, but also in the sense of a cunning, experienced person, as a symbol of cruelty, greed and covetousness has a negative connotation. In our opinion, the use of the word “wolf” in our language in a negative connotation may be due to the influence of the Russian language in later times. The zoonym “wolf” is also used in Chechnya in a positive sense, because in Chechnya the character of a wolf enjoys special respect and acts as a national symbolism.

Keywords: Turks, national cultural, culture, connotation, linguacultural.

1. Giriş

Ulusal kimlik, her millete özgü milli düşünce, kültür, dil, din, tarih, vatanseverlik, milliyetçilik gibi kavramları içerir, yani ulusal kimliği, milletin maddi ve manevi kültürü temelinde şekillenir. Ulusal kimliğin bir parçası olan dil ve kültür birbiriyle yakından bağlantılı ve bağımlıdır. Kültür sadece toplumun geleneklerine, inançlarına ve tasavvurlarına değil, aynı zamanda dil ve konuşmaya da yansır.

Her ulusun kültüründe evrensel ve özgül özellikler olduğu gibi, her dilin semantiğinde de hem kültürün evrensel bileşeninin hem de belirli bir ulusun ulusal kültürünün özgünlüğünün izleri vardır. Düz anlamsal (denotatif) ve yan anlamsal (konotatif) yönler kendilerini dil birimleri anlamında gösterirler. Konuşmanın durumu konotatif anlamlar yaratır, çünkü insan konuşması hem konotatif hem de düz denotatif bir sistemdir. Yan anlam, dil ve toplum, dil ve düşünce, dil ve kültür ile yakından ilişkilidir. Bazen farklı dillerde, belirli kelimeler aynı anlama, ancak farklı konotasyonlara sahiptir. Bu, ulusal kültürün özelliklerini yansıtır. Herhangi bir kelimenin konotasyonu (çağrışıımı), o kelimeyi kullanan milletlerin zihniyet ve kültürlerine bağlı olarak farklı şekillerde kendini gösterebilir. Örneğin, *kurt* kelimesinin farklı dillerde farklı konotasyonları vardır. Öyle ki, insanın hayvanlarla karşılaştırılması evrenseldir, çünkü insan kendisini çevreleyen gerçekliği gözlemediğinde, kendisi ve hayvanlar aleminin diğer üyeleri arasındaki benzerlikleri

ve farklılıkları tespit eder. Ruslar için *kurt*, kötü insanları temsil eder, ancak Türk halkları için en yüksek övgü, yenilmezlik, cesaret, korkusuzluk, özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik ile eş anlamlı, Türkçülüğün sembolü, eski Türklerin ana totemlerinden biri olarak olumlu (pozitif) bir çağrışıma (konotasyona) sahip olduğu gibi, aynı zamanda kurnaz, deneyimli bir insan, zulüm ve açgözlülük sembolü olarak da olumsuz (negatif) bir çağrışıma sahiptir. Pozitif yan anlam içeren “kurt” kelimesi Azerbaycan türkçesinde *qurd ürəkli* (kurt yürekli), *qurd ürəyi* (yemək) (kurt yüreyi (yemek), negatif yan anlamlı *kurt* kelimesi *köhnə qurd* (eski kurt), *qoca qurd*, *qoca canavar* (yaşlı kurt) gibi kelime kombinasyonlarında da kullanılmaktadır. Kanaatimizce “kurt” kelimesinin dilimizde olumsuz bir çağrışımla kullanılması, Rus dilinin daha sonraki dönemlerdeki etkisinden kaynaklanıyor olabilir. Çeçenlerde de “kurt” zoononimi olumlu anlamda kullanılır, çünkü “Çeçenya’da, ulusal geleneklere göre, kurt karakterine özel bir saygı duyulur ve ulusal bir sembolizm görevi görür” [Gişkayeva ve b., 2017, s. 153]. “Kurt” kelimesinin olumlu ve olumsuz konotasyonlarının nedeni, “göçebeler, avcılık ve balıkçılıkla uğraşan ve dağlık bölgelerde yaşayan insanlar arasında genellikle zekâ ve cömertliği, yerleşik çiftçiler ve çobanlar arasında ise kötülük ve saldırganlığı temsil etmesidir” [Hazankoviç, 24 may 2018].

Dil ve kültür ilişkisi 21. yüzyılda ortaya çıkan yeni bir dilbilim dalı olan linguokültürolojide (dilbilimsel kültürbilimde) araştırılmaktadır. Bu dilbilim alanının konusu hem dil hem de kültürdür. Burada dil, sadece bir iletişim ve anlama aracı olarak değil, aynı zamanda milletin kültürel kodu olarak görülür. Linguokültürolojide dil ve kültürün etkileşimi incelenir ve dil kültürle ilişkili olarak incelenir. Bu bilimin temel görevi, dil ve kültür, dil ve etnos, dil ve insan zihniyeti arasındaki ilişkiyi incelemek ve tanımlamaktır. Bu, linguokültürolojinin nesnesidir. O, “dil, kültür, insan kişiliği” üçlüsü [Benvenist, 1974] temelinde ortaya çıktı. Bu bilim alanının konusu ise kültürde sembolik, metaforik anlamlar kazanmış dil birimleridir. İnsan düşüncesinin sonuçlarını özetleyen bu dilsel birimler, mitlerde, efsanelerde, ritüel ve geleneklerde, folklor ve dini söylemlerde, manzum ve nesir halinde yazılmış edebi metinlerde, deyim ve metaforlarda, sembollerde ve paremide vb. bahsedilen arketipler ve prototiplerdir [Pirmanova, 2008, s. 11]. Mit, halk kültürünün temelidir ve mitler, halkların dünya, doğa ve yaşam hakkındaki düşüncelerini yansıtır [Abyakaya, 2004, s. 3.]

V.Teliya, linguokültürolojini etnolinguistiğin bir parçası olarak görmektedir. Ona göre linguokültüroloji, dil ve kültürün eşzamanlı etkileşimini inceler ve tanımlar [Teliya, 1996, s. 217-218]. Linguokültürolojinin eşzamanlı doğasının böylesine somut bir açıklaması, A.Potebnya,

V.Vinogradov, M.Pokrovskiy, D.Lihaçyov, Y.Lotman gibi bilim adamlarının kavramları ile, dil ifade araçlarının etnokültürel özelliklerinin tanımlanması konusundaki görüşleri ile bağlantılıdır. [Potebnya, 1976; Vinogradov, 1963; Pokrovskiy, 1959; Lihaçyov, 1984; Lotman, 1992].

Bize göre linguokültüroloji, dil ve kültürün sadece eşzamanlı değil, aynı zamanda artzamanlı etkileşimini de inceler. Öyle ki, çağdaş dillerde kültürün izleri dilin kültürle tarihsel bağlantısının da bir sonucu ve göstergesidir.

2. Linguokültürolojinin Kavramları

Linguokültürolojinin ana kavramları şunlardır: kültürel anlam, kültürel arka plan, kültürel kod, kültürel kavramlar, kültürel konotasyonlar. Bu kavramlar aracılığıyla dil birimlerindeki kültürel bilgiler yani kültürle ilgili bilgiler sunulabilmektedir.

Kültürel anlam, sözcüğün sözlüksel anlamında kültürel bilgiyi taşıyan temel anlamsal özelliklerdir. Öyle ki, kültürün bazı unsurları özel bir etnik anlam kazanır ve ulusların sembolü haline gelir. Örneğin, yemeklerin isimlerini alalım: pilav – Azerbaycan türklerinde, spagetti – İtalyanlarda, şı (lahana çorbası) – Ruslarda, yulaf ezmesi – İngilizlerde vb.

Kültürel arka plan, sosyal yaşam olaylarını ve tarihi olayları ifade eden dil birimlerinin (kelimelerin ve deyimlerin) bir özelliğidir – özelliklerinin bir açıklamasıdır. Kültürel arka plan her şeyden önce ulusal özelliklere sahiptir. Kültürel arka plan ve kültürel çevre tarafından tanımlanan konotasyonların incelenmesi özellikle ilgi çekicidir. Kültürel arka planda emsal isimler – ünlü sanat eserlerinin kahramanlarının isimleri (Kefli İskender, Gurbanali bey, Sevil, Galoş, vb.), ünlü olaylarla ilgili isimler (Hazi Aslanov, Mehdi Hüseyinzade, Gafur Memmedov, Mübariz İbrahimov, vb.), dünya kültüründe önemli isimler (Nasreddin Tusi, Yusuf Memmedaliyev, Lütfi Zade, Kerim Kerimov, Hudu Memmadov gibi alimler; Nizami, Nesimi, Fuzuli, Vidadi, Vagif, Bahtiyar Vahabzade gibi şair ve yazarlar; Azim Azimzade, Latif Kerimov, Settar Behlülzade, Tahir Salahov gibi sanatçılar) yer alıyor.

Herhangi bir dilde kültürel kodlar genellikle metaforlarla ifade edilir ve buna dayanarak, antropomorfik (insan şekilli, insan benzeri), yapay (sembolik anlamı olan yapay olarak yaratılmış herhangi bir nesne, insan faaliyetinin, insan emeğinin sonucu olan ürünler), zoomorfik (insanlara hayvanların özelliklerinin verilmesi), gastronomik (yemek pişirmekle ilgili) ve diğer kültür kodları ayırt edilir.

Kültürel kavramlar, soyut kavramların adlarıdır. Bu kavramlarda signifikata (eşya kavramına) kültürel bilgi eklenir. 1990'ların başında Rus dilbiliminde ortaya çıkan “kültürel kavram” terimi, halkın ruhunu, dil ile ilgili fikirlerin etnik özelliklerini yansıtmayı amaçlamaktadır. Bu terim, bilişsel psikoloji, bilişsel dilbilim ve linguokültüroloji gibi bilimlerin konularını kapsar. Y.Stepanov'a göre kültür kavramı, hem kültürün insan zihnindeki bir izidir hem de onun aracılığıyla kişinin kendisi kültüre girer ve bazı durumlarda onu etkiler [Stepanov, 1997, s. 40]. Varoluşsal öneme sahip (yani insan varlığı ile ilgili) kavramlar, kültürün temel kavramlarına dahildir: vicdan, kader, kısmet, irade, günah, kanun, özgürlük, entelektüellik, vatan.

Dil taşıyıcıları, dünyanın dil manzarasını şekillendiren kültürel kavramları kültürel konotasyonlarla yorumlarlar. Kelimenin anlamının kültürel bileşeni-kültürel konotasyon, kelimenin anlamının tonlarından biridir ve belirli bir dili konuşanlar için doğrudan metinlerde kendini gösterir. Ancak, çoğu kültürel konotasyonlar, ana dili konuşanlar için bile her zaman belli olmayan örtük bilgiler içerir. Mantık biliminden gelen konotasyon kategorisi, dil biriminin ana anlamının ek, üslupsal, anlamsal kısımlarını kapsar. Ancak konotasyon içerisinde kültürel bilginin bulunması ve kültürel kodun betimlenmesi ile bir bağlantının bulunması dilin milli kimliğinin belirlenmesinde onun (konotasyonun) önemini artırmaktadır. Kültürel konotasyon, adeta hafızanın ve tarihin dilde bir ifadesidir. Kültürel konotasyonun özü şu şekilde açıklanabilir: sözcüğe eşlik eden kültürel anlamlar yalnızca belirli bir dile aittir, bu nedenle kelime, tarihsel ve kültürel bir varlık olarak ancak belirli bir ulusal kültür bağlamında tam olarak anlaşılabilir.

Linguokültürolojide kültürel konotasyon, hem içerik açısından konotasyon türlerinden biri olarak yorumlanır, hem de anlamın kültürel bileşeniyle özdeşleştirilir. Anlamın kültürel bileşeni, dil biriminin yapısındaki belirli ulusal özelliklerin tüm kompleksini kapsar.

Dil ve kültür biliminin (linguokültürolojinin) ana kategorilerinden biri olan kültürel konotasyon, iki semiyotik sistemi – dil ve kültürü birbirine bağlamanın bir yoludur ve kültürü dil işaretleri aracılığıyla korumanın ve aktarmanın yollarından biridir. “Kültürel konotasyon” terimini 1990'ların başında dilbilime sokan V.Teliya, bunu dil işaretlerini ulusal kültürel sembollerle (kavramlar, klişeler, standartlar, semboller, vb.) birleştirmenin bir aracı olarak görür ve kültürel kategorilerdeki anlamın denotatif veya mecazi olarak motive edilmiş yönlerinin bir açıklaması olarak anlar [Teliya, 1996, s. 214-215].

Linguokültürolojinin, linguokültürolojik analizin ana birimi dil kültürüdür. Bu terim dilbilime V.Vorobyov tarafından tanıtıldı [Vorobyov, 1997]. Farklı dil seviyelerindeki birimler –

etnokültürel değerlere sahip kelimeler, kelime kombinasyonları, metinler, özellikle deyimssel birimler kültürel özellikleri yansıtır. Ancak farklı dil seviyeleri ve birimleri aynı kültürel özelliklere sahip değildir. Deyimsel birimler bu konuda daha fazla dil-kültürel (linguokültürolojik) potansiyele sahiptir, çünkü “dilde kültürel-ulusal standartlarla, klişelerle, mitolojilerle vb. ilişkilendirilen ve konuşmada kullanıldığında, şu ya da bu dilsel ve kültürel birliğin tipik zihniyetini canlandıran bu sanatsal ifadeler sabitlenir ve deyimsselleşir” [Teliya, 1996, s. 233]. Hem metaforik hem de sembolik anlamların kültürel konotasyonlara sahip olduğu da belirtilmelidir.

“Konotasyona sahip dil birimleri aynı zamanda dil ve kültür birimleridir ve belirli bir dilsel ve kültürel birlik için geleneksel olan ve o insanların dünya görüşü için gerekli bilgileri koruyan sembollere dayanır” [Gerasimenko, 2009, c. 7–8]. Dolayısıyla yan anlam (konotasyon) içeren dil birimleri ulusal kültürle bağlantılıdır.

Asosiasyon (ilişkilendirme) ve intensiyon (niyet) konotasyonların temelini oluşturur. İntensiyon (Latince *intentio* “niyet, amaç” anlamına gelir) konuşmacının iletişimsel amacıdır. Kültürel konotasyon, kelimenin anlamlarını ifade etmenin farklı yollarından biridir, bu nedenle “kültürel konotasyon” terimi, kelimenin konotasyonundaki kültürel bileşen duygusal, etkileyici ve değerlendirici bileşenlere üstün geldiğinde kullanılır. Örneğin Azerbaycan türklerinin düşüncesinde “aile” kelimesinin kültürel bir çağrışımı (konotasyonu) vardır. Öyle ki, Azerbaycan türkleri için *aille* kutsal bir kavramdır, sadece birlikte yaşayan akrabalar değil, her şeyden önce samimiyet, anlayış ve manevi yakınlık ile karakterize edilen ilişkilerdir.

3. Ulusal-Kültürel Konotasyon

Kültürel konotasyonlar özünde kültürel kodlardır. Konotasyonlar sözcükle ilgili ilişkilendirmelere dayanır, bu nedenle örneğin aynı hayvan farklı kültürlerde farklı nitelikler için bir ölçüt görevi görür. Örneğin Azerbaycan türkçesinde *deve gibi kinli*, Çince *deve gibi dayanıklı*, Rusça'da *at gibi dayanıklı* ifadeleri kullanılır.

Her dilin semantiği hem genel kültürel evrensellerin yansımaları hem de belirli bir halkın kültürünün özelliklerini – lakunaları içerir (*lakuna*, “delik, boşluk, metindeki boş yer” anlamına gelen Latince bir kelimedir). Lakuna hem dar hem de geniş anlamda kullanılır. Dar anlamda lakuna, yani dil lakunası, şu veya bu kavramı ifade eden kelimenin dilin sözlük sisteminde olmadığı anlamına gelir. Y.Stepanov, bu dil lakunalarını “anti-kelimeler”, “boşluk”, “dilins anlamsal haritasındaki beyaz lekeler” [Stepanov, 2003, s. 120] olarak adlandırdı. Geniş anlamda,

lakuna, bu kültürün taşıyıcılarının diline ve konuşmasına yansıyan, iletişim sürecinde diğer dil kültürlerinin taşıyıcıları tarafından anlaşılmayan veya tam olarak anlaşılmayan belirli bir ulusal kültür unsurudur. Demek ki, en geniş anlamıyla lakuna, dil biriminin ulusal-kültürel konotasyonunu ifade eder.

Kelimelerin ulusal-kültürel konotasyonları farklı dillerde farklılık gösterir. Genel olarak bir dil biriminin ait olduğu ülke, halk ve milletin kültürü hakkında bilgi, herhangi bir birimin ulusal-kültürel konotasyonunu belirlemede önemli rol oynar. Kavramın özelliklerine dayanarak oluşturulan asosiasyonla (ilişkilendirme ile) kültürel özelliklerin etkileşimi, ulusal-kültürel konotasyon içeriğidir. Bu bağlamda, konotasyonlar birkaç yere ayrılır:

1. *Eşdeğer* konotasyon. Aynı eşyaları ifade eden kelimeler, farklı milletlerde aynı konotasyonlara sahiptir. Bu, farklı ulusların kültürleri arasındaki bağlantıyı gösterir. Birçok araştırmacı tarafından haklı olarak belirtildiği gibi [Vejbiskaya, 1999, s. 263-305 vb.], dünyanın tüm dillerinde evrensel olarak ifade edilen anlamlar vardır, bu nedenle tüm deyimsel ve paremiolojik birimlerin ulusal-kültürel konotasyonu yoktur. Belirli kültürlerdeki kültürel konotasyonların örtüşmesi özel bir durumdur, çünkü kültürler farklı derecelerde uyumlu olabilir. Örneğin birçok dilde *güvercin* kelimesi barışı, *gökkuşluğu* sevinci ve umudu, *tilki* kelimesi *kurnazlığı*, *ikiyüzlülüğü* temsil eder, *sol* ve *sağ* kelimeleri ise siyasi yönelimlerin, akımların ve eğilimlerin temsilcilerini ifade eder.

2. *Sadece bir kültüre ait konotasyon*. Farklı kültürlerde aynı eşyaları ifade eden kelimelerin sadece bir milletin kültüründe yan anlamı (konotasyonu) vardır. Başka bir deyişle, bir halka yakın olan diğer bir halka yabancıdır, bir halk için parlak asosiasyonlar içerir, başka bir halk için değil. Örneğin, *şlyapa* (şapka) kelimesinin, diğer ulusların temsilcileri için anlaşılmaz, ancak Rus halkı için net olan konotatif anlamları vardır. Rusça'da pasif, dalgın bir kişiye de *şlyapa* denir. Bu kelimenin bu tür konotatif (çağrışımsal) anlamları Rus kültürüyle yakından bağlantılıdır. Rusya'da, uzun süre *şlyapa*, zihinsel çalışma yapan, yani düşüncelere dalmış ve bu nedenle dikkati dağılmış, düzensiz olan bir kişi için (öğretmen, bilim adamı vb.) giyimin bir özelliği olmuştur.

3. *Farklı kültürlerde farklı veya zıt konotasyonlar*. Farklı kültürlerde, aynı kelime farklı bir ulusal-kültürel konotasyona sahiptir. Bu tür kelimeler, ulusal zihniyeti yansıtan duygusal ve sosyal anlam bakımından farklılık gösterdiğinden, farklı kültürlerin duygusal ve sosyal asosiasyonları çoğu zaman örtüşmez. Örneğin, *fil* kelimesinin Rusçadaki konotasyonları *biçimsizlik*, *şekilsizlik*, Hintçe'nin edebi dili olan Sanskritçe'de ise *güzellik*, *zarafet*, *çekicilik*; Arapça'da *deve* kelimesinin

konotasyonu *güzellik*, *zarafet*, diğer dillerde ise *kinlilik* anlamına gelmektedir ki bu da aynı kelimenin farklı kültürlerde farklı ilişkilendirmeler oluşturması anlamına gelmektedir.

4. *Eşdeğer olmayan konotasyon*. Bu tür konotasyonlar, ulusal eğilimleri ve fikirleri yansıtan sözcüklere aittir. Bir kültürde var olan ve başka bir kültürde olmayan eşya veya kavramları ifade eden ve ulusal bir karaktere sahip olan söz varlığı hem ifade edilen gerçeklikler hem de kültürel konotasyonlar açısından benzersizdir. Diller arası iletişimde veya sanat eserlerinin okunması ve tercümesi sırasında aynı kelimelerin farklı kültürlerdeki konotasyonlarında yaşanan çelişkiler çoğu zaman yanlış anlamalara yol açmaktadır. Dilimizde ulusal rengi canlı bir şekilde ifade eden çok sayıda kelime var ki diğer dillerde, özellikle de Türk olmayan halkların dillerinde benzerleri yoktur. Örneğin, Azerbaycan folklorunun değerli bir eseri olan “Koroğlu” destanında, *deli* kelimesi “deli gibi cesur”, “güçlü”, “cesur”, “yiğit”, “kahraman” gibi konotatif anlama sahiptir, ancak 1842'de Polonyalı şair, oryantalist ve diplomat Aleksander Hodzko-Boreyko bu kelimenin konotatif anlamını bilmeden, Koroğlu'nun delilerini *the banditti of Kurroglou* olarak çevirmiştir [Hodzko, 7 yanvar 2020)]. Başka bir yazarın eserlerinde de ulusal kahraman Koroğlu “eşkiya, haydut” olarak nitelendirildi, bunun nedeni “Koroğlu” destanında “deli” kelimesinin konotatif anlamının bilinmemesinden kaynaklanmaktadır [Vilks, 7 yanvar 2020, pp.305-318; Vilks, 7 yanvar 2020].

4. Sonuçlar ve Öneriler

Farklı dillerdeki sözlük birimlerinin konotasyonlarındaki benzerlik ve farklılıkların yukarıda belirtilen dört varyantına dayanarak, ulusal kültürü yansıtan sözlüğün özgüllüğünün hem ifade ettiği gerçekliklerin özgüllüğünden hem de kültürel konotasyonların özgüllüğünden oluştuğu sonucuna varılabilir. Farklı dillerde ulusal kültürü yansıtan kelime dağarcığı, dış gerçekliği doğrudan ve dolaylı olarak yansıtır, doğanın özelliklerini, gelenekleri, insanların çevreye karşı tutumunu, farklı ülkelerin sosyal yapısını vurgular ve nesilden nesile aktarır. Yani, kültürel konotasyon, kültürün dilsel birimlerde ifadesidir. Sözcüğün anlamının kültürel bileşeni, ulusal kültürleri karşılaştırırken, özellikle yabancı dil eğitimi sırasında daha belirgin hale gelir. Demek ki, hem yabancı dil öğretimi sürecinde hem de çeviri uzmanlarının eğitiminde kelimelerin konotatif anlamını bilmek çok önemlidir.

Каынаклар

1. Абыякая, О. (2004). Мифологическая лексика русского языка в лингвокультурологическом аспекте и принципы её лексикографического описания (кандидатская диссертация). Санкт-Петербург.
2. Бенвенист, Э. (1974). Общая лингвистика. Москва: Прогресс.
3. Вежбицкая, А. (1999). Семантические универсалии и описание языков. Москва: Языки русской культуры.
4. Виноградов, В. (1963). Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. Москва: изд-во АН СССР.
5. Воробьев, В. (1997). Лингвокультурология: теория и методы. Москва: Изд-во Рос. ун-та дружбы народов.
6. Герасименко, И. (2009). Коннотативная семантика единиц языка в аспекте гендерной лингвистики (докторская диссертация). Москва.
7. Гишкаева, Л., Эбзеева, Ю., Дубинина, Н., Барабаш, В., Ширококов, А. (2017). Культурные коннотации русского зоонима «волк» и его эквивалентов в английском, испанском и чеченском языках. Сибирский филологический журнал, № 3, 151-160.
8. Лихачёв, Д. (1984). Литература – реальность – литература. Ленинград: Советский писатель.
9. Лотман, Ю. (1992). Избранные статьи в трех томах. Т. I. Статьи по семиотике и топологии культуры. Таллинн: Изд-во “Александра”.
10. Пирманова, Н. (2008). Культурные коннотации фразеологизмов с компонентами свет – небо – земля (автореферат кандидатской диссертации). Екатеринбург.
11. Покровский, М. (1959). Избранные работы по языкознанию. Москва: Изд-во АН СССР.
12. Потебня, А. (1976). Эстетика и поэтика. Москва: Искусство.
13. Степанов, Ю. (1997). Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. Москва: Языки славянской культуры.
14. Степанов, Ю. (2003). Французская стилистика (в сравнении с русской): учебное пособие (3-е издание). Москва: Едиториал УРСС.
15. Телия, В. (1996). Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва: Школа “Языки русской культуры”.

16. Хазанкович, Ю. Образ «волка» в фольклоре и литературе: к проблеме архетипа, URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obraz-volka-v-folklore-i-literature-k-probleme-arhetipa>, 24.05.2018
17. Chodźko, Aleksander, (1971), Specimens of the Popular Poetry of Persia, as Found in the Adventures and Improvisations of Kurroglou, the Bandit-Minstrel of Northern Persia, and in the Songs of the People Inhabiting the Shores of the Caspian Sea, Orally Collected and Translated, with Philological and Historical Notes. [Online] Available: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015012162932&view=1up&seq=5> ((January 7, 2020).
18. Wilks, Judith, (2015), Horses as Heroes in Medieval Islamic Literature. Hawaii University International Conferences. Arts, humanities, social sciences & education. January 03-06. [Online] Available: <https://www.huichawaii.org/assets/wilks%2c-judith---2015-ahse-huic.pdf> (January 7, 2020).
19. Wilks, Judith, (2001), The Persianization of Kōroğlu: Banditry and Royalty in Three Versions of the Kōroğlu Destan. Asian Folklore Studies, vol. 60/2, pp.305-318. [Online] Available: <https://asianethnology.org/downloads/ae/pdf/a1394.pdf> (January 7, 2020).